

Štev. 12. V Celoveu 1. decembra 1865. VIII. tečaj.

Slovo in naročilo.

(Spisal Fr. Zakrajšek.)

 zvoniku se zbirajo tice,
Tu lastovka še žgoli;
Tam čakajo tovaršice,
Al' ona še ne zleti.

Tak poje, ko solze bi lila,
Otožni pogledi jej so;
Ker gnjezdo bo zapustila,
Ker jemlje od mene slovo.

Očesci obrača v me milo,
Jaz svoje obračam va-njo,
Serce z neznano silo
S solzami mi moči oko.

Enako midva preživela
Mars'kako jutro sva že:
Nad mano je ona žgolela,
Jaz skladal sem pesmice.

Ko slišal vesele gor kljune
Sem nje in njenih hčera,
Ubiral veselja sem strune,
Ki vrelo je z moj'ga serca.

Ko lastovka je žalovala,
Vesel tud jaz nisem bil,
In lira je zajokala,
Domovju solze sem lil.

Al' tič'ca! zdaj zgerni perute,
Odleti berž tje na križ,
S tovarši so line obsute,
Glej, glej, da ne zamudiš!

Na okenu zjutraj bom plakal,
In gnjezdo var'val ti bom,
V spominu te vedno bom čakal,
Da verneš se zopet na dom.

Če pa, ko prideš spet k leti,
Na oknu ne najdeš me več,
Na mojo gomilo prileti:
Tje šel tvoj prijatelj je leč!

Obišči ga tam in v grobovje
Zapoj mu te pesmice,
Da vneto za svoje domovje
Nehalo je mlado serce.

In lastovka je odletela,
Odšla je v Afriko tje,
Naročbo soboj je vzela,
Pustila me samega je.

Otakarjeva hči.

(Zgodovinska povest, v češčini spisal Pr. Chocholovšek.)

IX.

Toliko da se je jelo daniti, že je bilo vse živo po predmestjih in po ulicah norimberških; kajti bližnja slavnost in mnogobrojnost plemstva na Otonovem dvoru, vse to je privabilo kupcev, mazačev, beračev, igravcev in drugega ljudstva brez števila. Tu je razkladal beneški kupec dragi batist; spoznal si ga po černej, žametovej halji, po resnem in upadlem licu, v katerem se je jasno bral strah, strah pred ostrimi domačimi zakoni. Njemu nasproti se je sukal Genovčan, ki je skušal prekositi Benečana in vselej je zavidljivo pogledal nasprotnika, kedar je on kaj lepšega postavil na prodaj. Ondi je zopet natančni Nемеc vredoval svojo robo, pa se tako počasi vertel, da je svojo reč še le na prodaj razpostavil, ko so drugi že davno prodajali. Tam je zopet Armence razkladal drago kamenje, čegar lesk je mimo gredoče slepil in s čudenjem napolnjeval; malo naprej je viteze vabila Poljakova prodajalnica, napolnjena z dragocenimi meči in družimi rečmi. Največa gnječa pa je bila okoli velike šatre blizo glavnega hrama. Bila je ta šatra krasnejša, nego vse druge. Znotraj je bila olepšana in napolnjena z raznimi omarami; v omarah je stalo mnogo večih in manjših steklenic in zavitkov. Pred šatro je bilo napravljeno leseno stalo, na katerem je stal visok in gerbast mož; imel je z raznopisanimi kerpami zašito obleko. V enej roci je deržal kerpo, v drugej velik in dolg kos pergamenta, ki je bil popisán na obéh stranéh; iz vsacega žepa pisane njegove sukneje pa je gledala velika steklenica; kedar je pergament stisnil med zobe, potegnil je steklenico iz žepa, in jo kazal zbranemu ljudstvu; kedar je pa čital, ni bilo smehú ne konca ne kraja. „Jaz sem učen dohtar, vseh dohtarjev prvi dohtar, ki s Hipokratom spava in z Gallenom vstaja, dominus et dominus Cleophasius, Vitalis, Andrej Samarita, ki je v salernskih šolah naravo pretuhtal v vseh njenih skrivnostih, in segel jej do korena. Vsem norimberškim meščanom in blagorodnim vitezom naznanujem, da morem vsem tu zbranim pomagati s svojo umetnostjo, in po najnižji ceni prodajam ta-le čudovita zdravila in vode“ — tu je naštel celo litanijo resničnih in neresničnih zdravil.

Pristopil je izmed ljudstva k šatri smel mladeneč rekoč: „He dečko!“ in opledel z bičem po lesenem stalu.

„Kaj zahtevate?“ popraša sluga. „Hočete li kapljic, da ljubezen vdahnete svojemu dekletu?“

„Molči, klepetalo!“ odverne mladeneč. „Povej, morem li govoriti s tvojim gospodom?“

„Kedar vam je drago! Le vstopite.“ In pokazal mu je lesene durice v šatro.

Dohtar Saramita je radostno bliskal z očmi, ker mu je v Frankobrodu cvetla sreča, in tako zamišljen ni koj zagledal berhkega mladenča. Saramita je imel černo žametovo obleko, bel in širok zavratnik, na persih zlat lanec, kterege mu je pred nekoliko leti Otakar daroval, in ob bedru dolg meč; vse to mu je dajalo nekaj važnosti. Zvijajača in potuhnjenost, ki ste mu sijali iz očesa, zakrivali ste vse dušne čednosti, in tudi to, da se je potikal po nemških tergih in semnjih, ni mu moglo dati prave dostojnosti.

„Gospod dohtar!“ nagovori ga mladeneč.

„Kaj?“ oberne se koj Saramita, in ko zagleda drago oblečnega mladenča, ponižno popraša: „Kaj bi radi, dragi moj?“

„Ali utegnete za eno uro?“ popraša mladeneč. Moja gospodična bi rada govorila z vami.“

„O dragi moj, če je treba tudi dve“, razveseli se Saramita, ker se je nadjal dobrega plačila. „A smem li prositi, ljubeznjivi moj, kako se imenuje vaša gospodična?“

„Hedvika Bruneška, moj radovednež!“ odgovori mladeneč, „Ali ne tratite mi časa; idite!“

„Koj, koj!“ vskrikne Saramita radostno, in zagrabi svoje pokrivalo ter odrine z mladenčem.

Kako sta se morala riti skozi gnječo ljudstva, večkrat dolgo čakati, preden so se raztergale verste, ker drugače nista mogla naprej; kajti ljudje so čedalje bolj vrelj v mesto, tako da so bile prepolne že vse ulice po Norimberku. Kar na enkrat sta morala zopet obstati, ljudje so se pehali na vse kraje, ali ko bi trenil, razdelili so se na dvoje, in videti je bilo, da kaka posebna oseba mimo pride. Domači so krikali: „Sestra Felicija, sestra Felicija!“ In res se je nenavadna ženska prikazala sredi ljudstva. Imela je tako dolgo obleko, da se jej je vlekla po tleh, obraz zagernjen z dolgim in črnim zavojem; stopala je ponižno in s sklonjeno glavo mimo nazočih, ki so jo ponižno pozdravljali.

„Kdo pa je ta sestra Felicija?“ popraša tuj ščitonosec pričujočega meščana; njegovo narečje ga je razodevalo, da je Švicar. „Saj jo tako čislate skoraj kakor svetnico!“

„Kaj niste videli, prijatelj!“ čudil se je meščan, „da je Bogomilka.“

„A tako!“ zazijal je ščitonosec. „Vem, že vem, pravil nam je o njih oča Deodat; pravil je, da so to krivoverci, kakor naši Valdenčanje, Lollhardje, in kakor se še imenujejo. Vi se tedaj krivovercem uklanjate!“

„Če vi to mislite o Valdenčanih in Lollhardih, imate prav?“ odgovoril je meščan, in ščitonosca zagrabil za široki, koženi pas, „če pa to mislite o naši sestri Feliciji, pazite na svoja umazana usta — razumite? Ona je vsa druga. Ako bi bila krivoverka, kakor pravite, moral bi to vedeti častiti naš opat, ali on sam se pogovarja z njo na ulici. Štirinajst let je temu, kar je prišla s svojim spremljevalcem, govornikom Martinom, pobožnim in učenim možem — odkod, nihče ne vé, pa tudi nihče ne prša o tem. Izperva smo se — kajti bil sem takrat šestnajstletni, nepremišljeni mladeneč, kakor sem rekel, izperva smo se smejali in šalili se s pobožnostjo teh ljudi, kaj pa? Ko smo pa čuli pripovedovati reči, katerih popred še nismo slišali, jeli smo vse drugače misliti, da-si ravno so bili naš prošt, moder, učen gospod in dober kristjan, nasprotni tem Bogomolcem. Sam sem večkrat stal pod oknom njenega stanovanja, in zasmehljivo kričal, kedar je glasno prepevala hvalo božjo. Martin se je včasih razljutil, če smo uganjali tako pregrešne šale, posebno če je čital iz svetega pisma, ali sestra Felicija ni nikdar bila nejevoljna, ampak vedno ljudomila, kakor si jo videl danes, kajti ona je angelj v človeški podobi. Ko se je pa raznesla novica, da skrivaj pomaga vernim, da je s svojimi prošnjami omečila necega terdega viteza, naj ne muči svojih podložnikov, ko smo čuli, da je cele noči prebdela pri bolnikih, jenjali smo se jej smejati, in čislali smo jo, kot punčico v očesu, in sedaj ga ni dečeka niti v Norimberku, niti v norimberškej okolici, kateri ne bi poznal sestre Felicije, in ne ljubil je; ni ga tu okoli gradu, kateri bi ne odperl vrat, kedar se bliža sestra Felicija. To tedaj pametite, prijatelj, in ne govorite mi, da je krivoverka, sicer bi ne šli z zdravo kožo spat — razumite?“ in po teh besedah je šel svojo pot.

„Aj, kaj poreče gospodična!“ spregovori mladeneč sam s seboj, ko je poslušal razgovor med meščanom in ščitonoscem, ter toliko bolj na uho vlekel Norimberčanove besede, ker Bogomilke ni spoznal na prvi mah, da-si ravno jo je bil že videl v gori Jura. Obernil se je k Saramiti, opominjaje ga, naj hitreje prestopi, ker je pot sedaj zopet prosta. Ko je pogledal dohtarja, moral se je na glas zasmejati. Nepremakljivo, kakor primerzjen je stal s stermečimi očmi, nekoliko odpertimi usti, kapo pa je z obema rokama mečkal na glavi.

„Oh, oh!“ vskrikne na posled. „O to je čudno, ona je, pri mojej veri! — oh — oh — čudno je to!“

„Kaj pa imate?“ popraša mladeneč. „Potrebujete li kake čudotvorne kapljice, pa je nimate pri sebi? — Ali vam je prehuda njih moč udarila v glavo?“

„Kaj, kaj!“ ljuti se Saramita, ker ga je mladeneč potipal za pravo žilico, kakor da dvomi o njegovej umetnosti. „Vi ste se še

v blatu valjali, ko sem že jaz kralje zdravil, jaz, dohtar Saramita, ki sem se izučil na šolah salernskih.“

„Verjamem vam“, odgovori mladeneč, ker se je bal, da se Saramita ne skuja in ne pojde ž njim k gospodični Bruneški. Verjamem, tudi moja gospodična mora to dobro vedeti, ker hoče vas imeti, da-si ravno ima na izbero lekarjev deset milj v okolici, ali ona hoče učenega.“

„Tako, tako“, odgovori Saramita potolažen, „jaz sem učen, ker sem se učil na šolah salernskih.“

In voljno je sedaj šel za mladenčem, v duhu že prešteva je cekine, katerih si bo zaslužil pri gospodični Bruneški.

Nemirno je gospodična Hedvika hodila po svojej sobi, nemirna je bila tudi pri oknu stoječa Matilda, toda le na videz, ker je dobro znala prikrivati notranje svoje naklepe.

„Matilda, pomagaj mi, kakor veš in znaš“, spregovori zdaj Hedvika. „Sama si ne upam dokončati započetega boja; bodi moj angelj, ne pa hudoba.“

„Saj sem ti že svetovala“, odgovori Matilda, „vse je tedaj na tebi ležeče, da posluhneš ti moj svet ali zaveržeš.“

„Maščevati se moram!“ tako zakriči Matilda, „izginiti mora ime mojega izdajnika, in če me ti zapustiš, poskusim pa sama.“ Obervivši se prekoraka sobo z urnimi koraki, in kot otrok začne jokati, jecljaje: „Oh kako sem nesrečna, nihče me ne umeje, vsi me zapuščate; želela bi, da končam svoje življenje, ker se mi je osulo cvetje.“

„Ti, mila svojeglavka!“ djala je Matilda, pristopivši k Hedviki, in jo pobožala po glavi, „kedaj se je osulo tvoje cvetje? Kaj govoriš, da si nesrečna? Počaki, počaki! kmalo se ti zasmeje sreča, potem te bodo nosili na rokah, draga moja! Jaz poznam skrivne besede, ktere pomorejo. Ali hočeš, da ti jih povem?“

Hedvika je naslonila svojo glavo prijateljici na ramo in odmajala.

„O, le čuj!“ nadaljuje Matilda, in nagnivši se Hedviki na uho zašepeče: „Sobeslav!“

„Sobeslav ni Viljem!“ vzdihnila je nekdanja nevesta Černinova; Matildo pa je to presunilo, ker jasno jej je bilo, da Hedvika še ni pozabila Viljema, in zato je sklenila, naj velja, kar hoče, Hedviko podkuriti, naj se maščuje. V tem stopi mladeneč v sobo z naznanilom, da dohtar Saramita zunaj čaka.

„Dobro“, djala je Matilda. „Pokličite ga!“

Mladeneč se je priklonil in šel.

„Hedvika!“ obervnila se je na to k prijateljici. „Pojdi sedaj stran, ker si prenemirna, naj jaz sama govorim z Italijanom.“

„Stori tako!“ prosila je Hedvika. „Jaz ne morem; ali pazi!“ opominjala je Matilda, „jaz mu ne verujem.“

„Brezskerbno se mu lahko zaupaš“, odgovorila je Matilda; „zlatu mu zamaši usta za vselej.“

Hedvika je odšla, in sedaj se je ponovila vsa Matildina strast. Oko jej je plamenelo, lice gorelo, in nemirno je hodila sem ter tje. „Idi, neveljavna!“ govorila je sama s seboj pogledovaje za Hedviko, „tudi ti se moraš ukloniti, ker si se bila prederznila ljubiti onega, po katerem je zastoj hrepenelo moje serce. Naj bode. Če me je on zavergel, nisem še izgubljena, ali on, ti in ona, vsi morate poginiti, in jaz morda — z vami!“ pristavila je polglasno, in urno k durim stopivši, poklicala je Saramito.

Z globokim priklonom stopi Italijan v sobo.

„Ne priklanajte se, gospod, poslušajte me! Vaše ime, in ta pogled“, spregovorila je Matilda, „pričajte mi, da se nisem prevarila.“

„Ne, Madonna!“ odgovoril je zviti Italijan. „Lehko rečem, da boljšega lekarja od mene ni v celej okolici! Kdo drug se je učil na šolah salernskih?“

„Verjamem vam“, priterdila je Matilda, „in zato hočem, da izkažete svojo umetnost.“

„Niti Hippokrat, niti sloveči Galen, tudi Aesculap vam tako ne postreže kakor jaz, blagodarna!“ odgovarja Saramita.

Matilda malo pomolči. „Dohtar!“ oberne se spet k Saramiti,

„Ali vam smem zaupati? Ali se smem zanesti na vaše molčanje?“

„To pa to, Madona!“ priterjuje Italijan.

„Molčati morate“, nadaljevala je Matilda, „nikjer ne smete omeniti tega, potem pa, da po noči greste iz Norimberka.“

„Kaj? — da —“ začudil se je Saramita tej terjatvi.

„Tiho!“ skočila mu je Matilda v besedo. „Stopite le-sem!“ Odperla je škrinjo; kup zlata je omamil lakomnega Saramita tako, da se je ves tresel, in videti je bilo, kakor bi celo z očmi hotel pograbit zlatu. „Ali je dovolj toliko zlata za tridnevni vaš zaslužek v Norimberku?“ popraša ga zdaj Matilda, in pokaže na zlato.

„Dovolj je!“ odgovori Saramita na posled.

„Dobro, to sva vredila“, prikima Matilda z glavo, in zopet zapre škrinjo. „Sedaj pa mi odgovorite na nekoliko vprašanj“, obernila se je zopet k Italijanu. „Kako imenujete vi vodo“, prašala je, „kteru v malo urah razdere človeško življenje?“

Saramita je zamižal z očesom, njegov obraz se je nategnil na zaničljiv smeh, in perst na čelo položivši, djal je zamolklo: „Aqua Tophana!“ Ko je izgovoril strašno, strupeno ime, stresla se je skoraj Matilda groze in prašala je dalje: „Koliko cenite tukaj vodo, ktera v malo urah razdere človeško življenje?“

„Življenje, Madonna!“ odgovori Saramita, „tega ali unega človeka — to ni vse eno. Povejte mi njegove okoliščine, in jaz vam potem povem, kakošen upliv bode na-nj voda imela.“

„Ne prašaj po tem, človeče!“ odgovori Matilda. „Dovolj je, da me umeš; skopa ne bode gospodična Bruneška.“

„Vem, vem“, priterdi Saramita, in nekako derzno stopi bliže. „Naj bode kdor koli, Madonna!“ zastavim vam glavo, da se mu bode moja kapljica dobro prilegla, toda zagotovila je prej treba od obeh, preden vam izročim svojo umetno plačo. — Poslušajte“, nadaljuje, ko je videl, da mu hoče Matilda, po njegovem mnenji gospodična Bruneška, seči v besedo: „Pred ste vi stavili pogoje, sedaj jih stavim jaz. Dohtar Saramita ume prigrigotvljati čudotvorne pijače, ali drugače jih ne daje, — to se tako vé, če se mu v naprej plača darilo“, in pogledal je na škrinjo, v kateri je ležal kup zlata.

„In kdo mi je porok“, prša Matilda, „da me ne prevarite, če vam napred plačam?“

Saramita je privlekel iz žepa majhno, z belo tekočino nalito steklenico, in povzdignivši jo proti solncu, potresel jo je nekolikokrat, da je se začela tekočina peniti. „Glejte, da je istina“, djal je. „Saramita ni padel na glavo, da bi najdražega zaklada vedno seboj ne nosil, delo največe umetnije.“

Matilda je dihté segla po steklenici. „Dajte jo sem? Povejte, ali se še pomore onemu, kateri popije to vodo?“ zdaj prša in z žarečim očesom ogleduje tekočino.

„Nikdar več!“ odgovori Saramita hladnokervno. „Če le kapljico vžije, po njem je na veke.“

„Ha!“ vskrikne Matilda v divjej radosti; in ko je Saramita velela, naj pograbi denar, obrnila se je od njega.

Radostno je Italijan pograbil zlato, celo priporočiti se je pozabil, ko je odhajal, česar pa Matilda še opazila ni, ker je sama seboj imela dovolj opravka.

„Ha, sedaj sem prišla do cilja!“ govorila je sama s seboj, „in jaz, nepoznana, zaveržena, maščujem se sedaj nad vami. Ravno tako rada bi bila vživala radosti tega sveta, kakor vi, ali vi ste me naučili v svojej ošabnosti sovražiti svet, vas in sebe, in niste pomislili, da v meni živi duh osvete, kateri vas vničiti more, in tudi gotovo vniči. In ti, ošabna Hedvika, katero sovražim kakor pekel nebo, sedaj moraš poginiti, in s teboj on, ki je včeraj tako nemilo, tako hladno od sebe odbil razderto moje serce, — oba pogineta, in morda tudi jaz z vama — v meni živi kaj večega; gorjé vama!“ Ko je to izgovorila, vteknila je steklenico za nedra, in šla za Hedviko v stransko sobo.

Saramita je obstal pred hišo. „Hvala vam za vašo radodarnost, Madonna, ha, ha, ha!“ Vi mi bodele kedaj hvaležni za to, ker nisem navalil greha na vašo dušo; mojemu načelu pa je pripomoglo nekoliko rožne vode toliko, kolikor Aqua Tophana; z vašim darom morem sedaj videti krasno Italijo“, in je šel dalje. „Ali vendar še nisem dosegel onega, po čemur sem vedno hrepenel!“

obstal je zopet, „svet vendar o meni ne govori, kakor pristuje dohtarju, ki se je izučil na šolah salernskih, hodim od mesta do mesta, kakor nemški mazači, in nihče me ne praša, kedar kupuje pri meni, nisem li jaz glasoviti dohtar Saramita — ha pri mojej veri! kaj to, noreci!“ Tako je govoril Italijan, čegar neomejena, bahaška častilakomnost še sedaj ni ugasnila, in v nemem preišljevanji, kako bi mogel doseči sloveče in brezsmertno ime, prišel je do mesta, kjer je pred eno uro videl Bogomilko Felicijo, v kateri je spoznal Blaženo, nekdanjo hčer kralja Otakarja. „Ah“, obstal je zopet, in udaril se po čelu, „ta je bolje umela. Nekaj nenavadnega tirja svet, in to tudi jaz mojstersko izpeljem. Dobro, da sem se tega domislil! Svet se bode čudil, Saramitovo ime pa nikdar ne ugasne“. Na to je hitel lakomni in častiželjni mož proti svojej šatri; ljudstvo, ko je nasitilo svojo radovednost, razšlo se je ali po lastnih opravkih, ali pa ven za mesto, kjer so pripravljali velike naredbe za slavno turnanje, in komaj ste pretekli dve uri, pa je izginila njegova šatra. Toda on ni šel iz Norimberka, kakor je bil obljubil Matildi, ampak skril se je v nekaj hišici blizo mestnega obzidja. „Kar ni dosegel dohtar Saramita, doseže Bogomilec Saramita. Norimberk bode njegovo mesto“, djal je, preišljeva je načelo prihodnjega svojega življenja.

X.

Dan je minul med sijajnimi pripravami za jutranjo svečanost; gostje so se čedalje bolj množili, vsakemu se je radost brala na licu; samo grof Černin se ni udeleževal radosti. Sedel je doma v sobi in pregledoval pred seboj ležeči list in druge reči. Njegovo oko je bilo kalno; vselej je globoko vzdihnil, kedar je pogledal list, ki je od jutra že ležal razvit. „Oh, stari dobri moj oče!“ govoril je sam seboj, „nikdar se nisi nadjal, da vse izgubiš na stare dni, in pojdeš v pregnanstvo zaradi moje krivde, in kosti svoje položiš v neposvečeno zemljo. Otakar, ta pot si nehvaležno ravnal s svojim dobrotnikom, ki je že dvakrat obvaroval prestol.“ In zopet se je zamislil. V tem so se tiho odperle duri, in gospod Havel Levigrajski je stopil v sobo. Tako tiho je stopal, da ga Viljem ni pred zagledal, da je že pred njim stal.

„Gospod Havel!“ vskriknil je nehoté.

„Tako si bil zamišljen, da me nič nisi slišal, ko sem stopil v sobo“, odgovori Havel smehlja se. „Glej! kaj posedaš po kotih, kakor bi hotel razlagati stare modrijane; skerbel sem za tvoje dobro, Viljem! Odpusti, ako v navdušenji kaj več povem, ali radosti sem zaplesal v onem trenutji, ko sem spoznal, da me ni domišljija prevarila, da je resnično ona.“

„O kom govoriš?“ praša Viljem preplašen.

„Ne prašaj, ne povem ti!“ odgovori Havel. „Sam moraš vedeti in vzradovati se. — Blagor ti, pravim, da si pustil ošabno Hedviko!“

„Res, blagor mi, da je takisto“, priterdi Viljem, „sicer bi jo sedaj pustil, ker premožna gospodična Bruneška se ni rodila za berača.“

„Kaj pa!“ priterdil je Viljem, „tudi jaz sem bil premožen, dokler me ni dosegla kraljeva pravica, in pokoril bi se njegovej volji, ko bi tudi mojemu očetu ne bilo treba deliti moje krivde.“

„Za Boga! kaj je?“ zakriči vitez Levigrajski.

„Mojega očeta pa mene so izobčili iz domovine“, djal je Viljem, „naše imetje so pa podelili mojemu stricu Derslavu, to je.“

Havel je stermé zrl v Viljema, in besedice ni mogel pregovoriti. Kaj pa sedaj začneš?“ prašal ga je na posled.

Viljem je vzel v roke omenjeni list, in pokazal ga Havlu. „Oča mi pišejo, kaj naj učinim; ali jaz se ne zlagam ž njimi, poslušaj, kaj mi pišejo, potem pa sam sodi“. In začel je čitati tako-le: „Kraljeva sodba je pravična, da-si ravno si nisem svest nobene krivde, ker sem vedno kralju služil, in ves čas svojega življenja skerbela za blagor domovine. Brez obotave grem po Otakarjevem ukazu na Mišensko, kjer mi je v svojej milosti ukazal bivati, da brezskerbno preživim kratke svoje dneve. Samo to me boli, ker se moram ločiti od domovine, za katero sem prelival kri, in da me bodo zagrebli v tujej zemlji. Ali osoda veleva tako, naj se zgodi volja Gospodova! Kar se pa tiče tebe, moj sin! tudi tebe je zadela kraljeva jeza, z menoj vred moraš deliti osodo, dokler se nepokorneži ne povernejo, kateri so s teboj vred na dvoru zaverženega in iz cerkve izobčenega Otona Brunšviškega. Upam, da tudi ti zapustiš Otona; kajti iz vsega tega ne bode nič. Tudi kraljeve strice, kneze Premišlovce, brate Depoltice in Sobeslava, katerim so še pred osmimi leti prizanesli zaradi občne nepokorščine, kaznovali so tako, da morajo prodati svoja imetja na Češkem in iti na tuje, kakor mi. Depoltic mi je pravil, da se naseli v Šlezviku. Naša posestva je kralj podaril mojemu bratu Derslavu, da-si ravno mi je skrivaj dal vedeti, da vse tebi nazaj izroči, če se veržeš pred njegove noge, in prosiš ga odpuščanja. Ko ti to pišem, upam, da ne stopiš v zakon s premožno gospodično Bruneško, ker ni dostojno, ako češki grof Černin obogati z doto svoje žene, in tako da vzrok, da nas Nemci zasmehujejo. Prosim te tedaj, da v nemar pustiš vse zveze, kolikor ti čast dopušča, in pohitiš k meni v Budišin, ako ti pa ni mogoče, odpiši mi, kaj učiš, in kje naj te pričakujem. Pisal i. t. d.“ Ko je prečital in položil pismo na mizo, obernil se je k Havlu: „Sedaj veš, prijatelj! kaka nesreča nas je zadela; najhujše me pa to peče, ker sem tudi svojega očeta

pogreznil v pogubo. Da pa svoje prijatelje obvarujem enake pogube, prepisal sem ta list, in razposlal ga jim v syarilo.“

„In kaj ti storiš?“ praša vitez Levigrajški.

„Sedaj se spominjam besed nekdanje kraljeve hčere, katero sem zval svojo nevesto“, odgovori Černiu, „njene besede so mi ondaj bile sanje, sedaj pa vidim, da so bile resnične; vse posvetno je minljivo; slava in lesk nič družega ni, nego prazna megla predsodkov, kedar jih razpodi solnce pravice. Odrekla se je vsemu, in nek skriven glas mi šepeče: „Idi, in tudi stori tako!“

Oko Havlovo je zaiskrela, prijel je Viljema za roko, in jo vroče stisnil. „Viljem!“ djal je, „černi mrak je zakril zvezdo tvoje slave, ali zopet ti posiva zvezda blaga. Verjemi besedam zvestega prijatelja, še danes te peljem k njej. Morda se še enkrat vzraduje domovina, ko te zagleda na čelu svojega plemstva.“

Viljem je zmajal z glavo. „Blago moje počiva v mojih persih; za drugo ne vem. Ne misli, da obžalujem zgubo svojega premoženja, tega ne; to vse poravnam s svojim očetom, in želim, da mi tudi ti pomoreš; kajti zagrebsti hočem svoje ime v večno pozabljenost. Zató je boljše, da se nič več ne vernem k očetu. Vsak človek si sam stavi svoj raj v svojem sercu.“

„Ne bodem se ne pričkal s teboj, ali je to resnica ali ne“, odgovori Havel; „jaz se deržim resnice in tega, kar nam podaja pričujočnost. Kdor več zahteva, ta je nespameten. To je gotovo, da vas pot k sreči vodi skozi bridke skušnje; ti si jo prestal, prijatelj; in kmalo se ti sreča zasmehljá. — Ne gledi me tako nezaupljivo, pokažem ti, da je res takisto. Premisli še, kaj naj sporočim očetu? Sedaj pa z Bogom! solnce že zapada, pričakuj me.“ Ko je to izgovoril, šel je verni prijatelj, in pustil v misli zatopljenega Viljema.

Solnce se je žarilo v poslednjem žaru na verholih gorá, in čedalje bolj so se gostile goropadne sence. Kmalo je nastala noč. Šum in ropot je potihnil po ulicah; slišati je bilo le krik iz igralnic in kerčem, pa počasno odmerjeni koraki stražarjev so se mešali v ta šum.

Bilo je ob devetih zvečer, ko so se prikazali trije možje iz hiše, v kateri je stanoval vitez Bruneški, njegova hči in njena prijateljica. Pervi je bil vitez, ki je zjutraj prišel po Saramito, in ga peljal k gospodični Bruneški, druga dva sta bila še bolj divja. Pri oknu v Bruneškem domu pa ste bili videti dve ženski, ki ste gledali za sumljivimi možmi; na desni stoječa je bila černo oblečena, drugej pa je bilo videti, da je nevesta, ki ravno čaka ženina, da stopi ž njim k oltarju. Imela je obleko iz belega batista, na glavi pa mirtov venec. Na vsem svetu je bila taka, kakor smert; kajti blede njeno obličje, steklene in motne oči so pričale smertno

podobo. V roci je držala belo, na pol izpraznjeno steklenico, močno jo v dlan stiskaje. Videlo se jej je, da jo kerč lomi.

„Ha, že gredó!“ spregovorila je Hedvika. „Matilda jaz se tresem -- prederzno igro igrave. Z berači že bode, ali Černin me skerbi, s tem bode nepovoljnost.“

„Tedaj odstopive od najine namere, dosti je, da begunka pride v naše roke. Pustive daljno maščevanje.“

„Maščevanje!“ odgovori Matilda divje. „Maščujem se; ali čuješ, kako radostno kroka pekel: Maščevanje!“

„Moj Bog!“ preplašila se je Hedvika, in skočila stran. „Kaj bledeš?“ Matilda se je brezdušno zasmejala. Njeno čutje, ki je do sedaj bilo tako dolgo in močno zadušeno, na enkrat se je vzdignilo, in pripravilo jo ob — razum. Tako je bila kaznovana za grešne svoje naklepe.

„Za Boga, Matilda!“ vskriknila je prestrašena Hedvika, in ogledovala njeno obleko. „Kako si pa oblečena?“

„Gledi no“, smejala se je detinsko, „ali ne veš, da se moram ženinu prikupiti, ko bi se mu bila prej tako pokazala, ljubil bi me bil, — o jaz vem, da mi ga niste nikoli privoščili.“

„O Bog!“ vskriknila je Hedvika. „Spametuj se, o kom govoriš to? ti si bolna!“

„Bolna, ali jaz!“ in s tim je uperla steklene oči v Hedviko. „Nespametnica, kako more nevesta biti bolna! Pojdi, pojdi, ti sama si bolna, — ah že vem — vem, pila si vodo, pila! Gledi, golobica, on je djal, da ni nobene pomoči, — nobene. O, jaz sem to dobro osnovala, — ali te ne boli glava! Vlezi se, vlezi, dete moje!“ In bližala se je preplašenej Hedviki, in glavo sklonivši, pela je: „Skrij glavo pod blazino, skrij! — Odpeljala si mi milega, in zato te bode bolelo serce; pomisli, da je tudi mene bolelo, — ha, ha, ha! Sedaj pride ženin, tudi on bode pil vodo, jaz vama pa zapojem in s cvetjem posujem grob!“ In je tleskala z rokama, in z glasnim smehom šla iz sobe.

Prestrašena je Hedvika zerla za njo: „Ob pamet je, in sedaj bode vse izdala!“ in je hitela za Matildo.

Med tem sta bila ona dva moža z znanim vodnikom davno že izginila za voglom neke hiše, in njim koj za petami se je prikazala, druga v širok plašč zavita oseba, in z bistrim očesom gledala za njimi. — „Si, si!“ govorila je tiho sama sebi, „to je tisti maladeto fanciullo, ki je djal, da me po mojih kapljicah boli glava, in skoraj vem, kam gré. O, vi nemški barbarji, ne zasmehujte človeka, ki se je izšolal na šolah salernskih, — jaz že pokazem, kaj je dohtar Saramita.“

Iz tega samogovora ga je prebudilo glasno korakanje dveh mož, ki sta se prikazala ravno na voglu ulice, po katerih je on

korakal. Koj na prvi pogled je spoznal, da sta viteza, ki gotovo hitita za onimi tremi, za katerimi tudi on stopa. Umeknil se je za vogal, in ko sta odšla, korakal je tiho za njima.

Mesto Norimberk, katero je kazalo še vse znamenja stare stavbe, imelo je ondaj v ozkih svojih ulicah čudno zmes pohištve. Poleg ponosne palače premožnega velikaša in meščanov, stala je mala in neznatna kočica rokodelčeva. V tacej versti malih in neznatnih hišic, odlikovala se je neka konec ulice stoječa hišica. Sicer ni bila večja, toda prostorniša nego druge. Stavbina pravilnost in zunanja snažnost ste kazali večo premožnost njenih stanovnikov, in njihovo snagoljubnost. Tudi znotraj je bil povsodi red pri najmanjšej reči, sicer pa je bila prosta vsega gosposkega lišpa. Glavna soba je kazala, kakošni so stanovniki. Vse orodje bilo je lipovo, čisto omita miza, nekoliko tacih klopi, v kotu slaba, ali s čistim perilom pregernjena postelja, spredej pa manjša škrinja, v njej nekoliko debelih knjig, na pokrovu pa lesen križ. Kakoršna hiša, taka družina, ki je okoli mize sedela pri gorečej svetilnici. Starec je sedel v zgornjem kotu, in čital iz debele, z velicimi glagoliškimi čerkami pisane knjige, na desno mu je sedelo dekle, kiga je verno poslušalo. Da-si ravno je imela že trideset let, vendar bi jej jih ne bil nihče prisodil po njenem obrazu. Bila je sestra Felicija, kakor so jo Norimberčanje zvali, ali Blažena, hči nesrečne Adele in kralja Otakarja; starec pa je bil njen odgojitelj, Martin Moravec, ki je pred 14 leti s svojo učenko šel iz Prage, ter tiho in pobožno živel v Norimberku. Konec mize je sedela stara služabnica, ki je nekaj šivala, pa tudi Felicija jej je pomagala. V nasprotnej steni so bile videti na pol odperte duri, v stransko sobo, ktera je bila tudi priprosta, toda nekako okusnejše opravljena, in videti je bilo, da je spavnica Blaženina in njene služabnice.

„Starec je ravno čital iz starega zakona poglavje o Juditi, ktera je šla, da Holoferna umori, in nejevoljno je zaperl knjigo, Felicija pa ga je pogledala in prašala: „Ali je že konec?“

„Se vé da, moja hči!“ odgovoril je starec, „ali rabini so zopet nekaj prideli.“

„Preostro morda sodiš, mili Martin!“ odgovorila je Felicija, „meni se pa zdi, da ima to djanje nekaj veliko lepega v sebi, — ta junaška Juditina ljubezen za domovino!“

„Ne zabi, draga!“ segel jej je Moravec v besedo, „da greh ne vodi človeka k velikim činom. Judita je šla z zvijačo in s prevaro, nam pa veleva Bog pravičnost in odkritost; ona je šla morit; Bog, vsa ljubezen, pa je ukazal: ne vbijaj! Tako je, hči moja“, začel je starec sedaj glasneje govoriti, „človek hoče v svojeji ošabnosti zrušiti nebo, in enak biti Bogu, kteri edini kaznuje in odpušča, pa dojdejo lažnjivi preroki kričé: Ubijaj, ubijaj! in enacih prerokov je mnogo. Ko bi se Kristus iznova narodil, in svetu

oznanoval pravico, predsodke in nejevero pa zavračal, iznova bi kričali: križaj ga, križaj. Grehova slepota je ukovala svet tako, da ne vidi svetlobe večne pravice, ktera v polnem blesku lije na zemljo; samo nekterim je svetloba ta prederla v serce. Oni so spoznali, kar jim je bila prej skrivnost, zagledali so, kar jim je bilo prej temno, in čuli, kar je prej bilo neznano. Usmertili so grešno telo, revnim pomagali, ljubili vse ljudi, in niso tako ravnali, kakor sedanji svet, kateri kriči: Gospod, gospod! njegove volje pa ne izpolnuje. Pa kaj bi jaz govoril, saj vse bolje veš, nego jaz, in videti je, kakor da si ti oznanovavka ljubezni, kajti jaz govorim le o pravici in o sodbi božji, ti ljubiš in izgovarjaš, jaz pa karam.“

„Ne govori o tem, dragi učitelj!“ šepetala je Felicija; „moje serce je še navezano na pozemeljski prah, in iz meglene minulosti posiva mi pogosto jasna in svetla prikazen ter mi brani, dušo obračati k Bogu, kakor je prav.“

„Umejem te“, odgovori starec, „ta čut je blesk ljubezni, naravina vez. Pa kaj, če Bog hoče, da se vajina pota še enkrat križata v življenji, ne smela bi se protiviti večnemu zakonu, kateri je postavil družico poleg moža.“

„Ne budi iz sanj praznih upov“, prosila je, in njeno oko se je stemnilo. „To je že davno pozabljeno, gori nad zvezdami vidiva se zopet!“

„Kjer večno ostanemo“, pristavil je starec. „Zopet je en dan utonil v morji, in nikdar več se ne poverne; smertna ura se čedalje bolj bliža, zato izprašujmo svoja djanja, da bomo pripravljeni za sodbo, in s petjem obračajmo svoje misli k Bogu.“

In začel je z globokim glasom peti češko pesem, zloženo od čeških Bogomilcev, in kakor šepetanje angeljsko, mešal se je Boženin glas v pobožni spev. Stara služabnica je razpela roki, in ker ni umela češkega spěva, kimala je z zaspano glavo. Ko sta odpela prvi zlog in pričela družega, na enkrat se odpró duri, in na pragu se prikaže junak s svojima spremljeavcema, kateri so bili prišli iz Bruneškega doma. Bilo jima je pa lahko priti v hišo, v kterej so stanovali Bogomolci, ker ti v svojej priprostosti in v slepej veri v Boga, niso spoznali za potrebno, s ključavnicami zapirati duri, posebno ker tudi na Češkem ni bilo te navade, kakor nam sporočujejo nemški in češki zgodovinarji, in čudili so se iz začetka naši očetje, ko so vidili Nemce, da varno zapirajo hiše in škrinje, ker niso vedeli, čemu to, ker tatov pri njih niso poznali.

Prestrašena sta umolknila, služabnica pa, ko je videla nenavadni prizor tujih in sumljivih mož, začela se je križati in vse svetnike na pomoč klicati, potem pa je zbežala v sobo, in zaperla se. Moravec je vstal, prestrašena Felicija pa je nepremakljivo zerla v prišle može.

„Holla, mladenči!“ spregovoril je derzni junak k drugom, „o pravem času smo prišli poslušat, kako ta krivoverska beračija poje svojemu diablu.“

„Tiho, zasmehovavec!“ zakriči neprestrašeni Moravec, „in ne govori tako derzno o Bogu, čegar serd te lahko zdrobi v prah. In kdo je krivoverec? ali veš, kaj govoriš? ali poznaš satana, kateri je tvojo dušo napolnil s smertno hrano? Idi, pa spokori se, Bog je milostljiv, in odpusti ti, če se skesaš.“

„Izverstno, izverstno!“ smejal se je junak, pa tudi njegovi drugovi so se smejali. „Tiho bodi, in ne delaj hrupa, če ti odpelejmo tvojo golobico!“ djal je in živo pogledal Blaženo. „Kako lepe dekleta imajo ti krivoverci! Ali je ta tvoja učenka?“

Gospo je oblila rudečica, in zato se je skrila za starega svojega mojstra, ki je ves razserjen kričal: „Proč od tod, proč, če ne, doletí te gnjev božji!“

„Ne bodi nespameten!“ smejal se je derzni junak; „samo tvojo učenko bi radi, družega ne; na stara leta več ne potrebuješ družice življenja“, djal je in skočil za starca, da prime Blaženo. Plašno je ona zakričala, ko jo je zgrabila roka derznega človeka, ali Moravec je sunil junaka tako, da je daleč proč odletel.

„Ne plaši se, hči moja! Bog varuje s svojim ščitom svoje služabnike. Ha, idite, Amalekiti!“ zavpil je, „idite v grozo hudičev! Pri nas stoji angel božji, vaši meči se polomijo, kedar on hoče, ki je kaznoval Sodomo.“

„E, kaj bi se plašil tega starca“, zakriči junak.

„Prav pripravljen sem zbiti mu črepinjo zaradi njegovega jezika“, oglaš se eden med njimi, ter ubozega Moravca odpehnišči, prijel je dekleta, in zastonj sta se upirala slabi stavec in slaba gosposja v močnej sili. Ali kar na enkrat sta se med vrati pokazala dva viteza. „Hoj, sveti Vaclav!“ vskrikiil je eden, in oba sta potegnila meče iz nožnic ter jih zavihetela nad glavami silovitih razbojnikov.

„Božja pomoč! Božja pomoč!“ radostno je kričal stavec, in zopet stopil pred dekleta, da jo varuje mečev, ki so vse križem švigali.

Tudi na ulici se je na enkrat začul hrup. „Ladroni, ladroni!“ kričal je nekdo s hripavim glasom. „Sestra Felicija, sestra Felicija!“ derl se je po ulici, in ljudje so vreli vkup, in preden sta viteza premogla roparje, prihitel je Saramita z meščani v hišo, in pomagal vitezoma zoper najete nasilnike.

XI.

Prihodnje jutro je bilo videti nekoliko popotnikov dobro uro od Norimberka na poti proti jugu. V celej družbi so bile štiri

osebe, ki so nam že od prej dobro znane. Spredaj je stopal Moravec, poleg njega Bogomilka Blažena — Felicija, na drugi strani Viljem, in Havel Levigrajski. Ravno so stopali na nevisok hrib, na čegar temenu je stala majhna kapela, ko je solnce svoje žarke lilo po Norimberku. Viljem se je ozerl in obernil proti onej strani, odkoder se je žarila njegova domovina, kakor bi hotel čez v nebo stermeče gore pogledati na češke logove. Dozdevalo se mu je, da gleda verhunce šumavskih in rudogorskih gorá, in pologlasno je govoril sam s seboj: „Poslednjikrat te gledam, mila zibel! imej se dobro, domovina moja! Spomin na te nikdar ne ugasne v mojem sercu.“ In pristopivši k Havlu, prime ga za roko in pravi: „Brate! kedar stopiš na posvečena tla, kedar stopiš na krasno našo, na krasno češko zemljo, pobožno jo poljubi v mojem imenu, za katero mi ni dano boriti se v poštenem boju in njenega blagra pospeševati na zborih. Izveržen sem iz nje, kakor razbito kamenje; moje želje in moji upi so prešli enako votlim penam; burja mojega življenja je izbučala, priveslal sem v tiho pristanišče. To povedi vsacemu, kdor te praša po meni, kedar beseda pride na rod Černinov, povedi to tudi mojemu očetu, povedi mu, da sem došel v rožni hram pozemeljske sreče, v kterega ste me pripeljali pokora in ljubezen.“

„Havel mu je molcé stisnil roko, in s tem poterdil, da mu izpolni serčne želje.

„Blagor ti, moj sin!“ ozval se je sedaj Moravec, „kajti našel si pot pravice. Bog je milostljivo pogledal na te, da ne utoneš v veri predsodkov in krivic.“

„Imate prav, modri mojster!“ pristavil je Havel.

Solnce je stalo že daleč na nebu, in kakor zlata kroglja plavalo po nebu, ko so popotniki dospeli na teme neke višine, kjer je stala majhna kapela, malo stran pa je bilo nekaj konj in dva mezga pod varstvom treh gospodov. Tu so obstali popotniki; Moravec se je odkril, pa tudi ostali so se odkrili.

„Hvaljen bodi, gospod!“ spregovori glasno častiti starec, „kteri je naše korake vodil do tega mesta. Pokleknite v prah pred obličjem Gospodovim.“ Potem se je obernil k Blaženi in k Viljemu, kteri je nekdanjo nevesto prijel za roko, in pri vhodu kapelinem pokleknil ž njo.

„Čas dojde in mine“, govoril je Moravec, „pa ne vemo, od kod in kam. Bog edini je vekomaj, njemu so dobe in stoletja, kakor bi jih ne bilo. Štirinajst let je preteklo, kar se nista videla, ali ločiti vaju nič ni moglo, niti dolga doba, niti oddaljenost; kajti kar Bog spoji, večno traja. Vsa človeška sila je morala odstopiti, in njihove nakane so se izgubile v prahu, kajti kdo se more protiviti božej volji?“ Tako je govoril valdenški duhoven, in bliže stopivši k klečecima, blagoslovil ju je. In tako je starec poročil

ljubljenca v naj krasnišem hramu sveta, kterega je Stvarnik sam postavil. „Bog vaju blagoslovi!“

Tako je Viljem na tujem dospel verhuncem svoje sreče. „Sedaj pa z Bogom!“ ločil se je Viljem od svojega prijatelja, ki ga je bil spremil le-sem. „Moja osoda je določena; najini potje se ločijo, služi domovini, jaz pa bodem ljudem v kakem skritem kotu zemlje.“

Tako se je izveršila drama kratke dobe Viljemovega bivanja v nemškej državi; prišel je tje kot veljaven plemenitaš, čegar beseda je velik upliv imela na osodo tedajnih narodov, odšel pa je zaročen z milenko svoje mladosti kot bogomilec, zaničevaje vso slavo in minuli lesk, kteremu se čisto žiyljenje boljše dopada nego ves svet s svojimi prevarami. In šli so v domovino Valdovo na Švicarsko, Havel pa se je vernil v Norimberk.

XII.

Krasno nebo ima Milan. Kdor je kedaj videl čarobni kras severnolaških pokrajin jasnega poletnega dne, vsak nehoté vsklikne: „Et in Arcađia ego!“ kedar se ga spominja.

Kakor mogočni stebri jasnomodrega nebeškega oboka kipé planine kviško in pa Apenine z ledenimi svojimi verhunci v žarečih solčnih žarkih; iz njih se vijó, kakor iz čarobnih pokrajin, sreberne reke in potočiči v krasne doline, in napajajo čarokrasno pokrajino. Citronini in pomerančini gaji se versté z vasmí, letnimi gradiči in mesti.

V sredi te pokrajine se je šopiril mogočni Milan, in iz brezštevlnih cerkvá je donelo: „Ave Marija!“ V zapadajočem solncu so se lesketale v nebo stermeče kuplje samostana Chiarabela, iz kterega je mogočno donel redovnice vabeči zvon.

Premožni meščanje in patriciji milanski, dokončavši navadno delo, hiteli se ven iz mesta, da se oddahnejo in okrepe v prijetnem, lepem večeru. Povsodi je kraljevala živost, vsacega je razveseljeval prijetni in topli večer.

V tej gnječi je bilo videti gospo, ki je od samostana Chiarabela šla v Milan. Bila je visoke lepe rasti; nekoliko nagerbančeno obličje je izrazovalo največo priljudnost in angeljsko ljubezen. Zunanje njeno obnašanje je kazalo, da ni tu rojena, jasno modro oko je opominjalo na sever, od koder je morala biti ta gospa. Kdor jo je srečal, pozdravil jo je; če je bil moški, vzel je kapo raz glave in s sklonjeno glavo čakal, da je šla naprej; če je bila ženska, prekrižala je roki, nektere so pa celó poklekovale, ko so videle, da se bliža, otroci pa so letali za njo, in poljubovali jej obleko. Celo ponosni plemenitaš se je globoko priklanjal, in neki bogat kupec, ves vesel, da mu je karavana srečno došla z obilnim blagom, ta se jej približa, rekoč: „Gledi, sestra Guillelma! Bog mi je danes

blagoslovil premoženje, zato mu hočem hvaležen biti. Današnjemu dnevu v spomin postavim dragocen žertvenik, povejte mi, blaga duša, kje naj ga postavim?“

Gospa se je ozerla, in ko je malo od ondod zagledala trop revežev, ki so čakali miloserčnosti premožnejših svojih bratov, prišla je kupca za roko in vsega preplašenega peljala tje rekoč: „Tu je žertvenik, le-sem položite oblubo!“

„Storim tako!“ odgovori radostno sicer skopi kupec, in pokliče k sebi reveže, ktere je prej podil od svojega praga, da je obilno obdaruje. Ubogi so morda sedaj pervikrat zaplesali radosti, in glasno hvalili gospo, ktera je z nebeškim nasmehljejem šla od todi, in terdili so, da je prišel angelj v ženskej podobi iz neba na zemljo.

„Res veliko milost je Bog dodelil našemu mestu, ker je poslal svojega angelja“, oglasil se je sivolas meščan. „Ta gospa je sveta, in prišla je na zemljo ljudstvo blažiti. Ali ni tako, častiti gospod Mirano?“ obrnil se je k duhovniku.

„Istina je, signor Carentano“, odgovoril je ta, „njena djanja so taka, da se jim moramo vsi čuditi. „Dohtar Saramita mi večkrat kaj pripoveduje o njej, da se kar čudim.“

„Stojte, Mirano! Ali kaj več veste o prejšnjem njenem življenji“, prašal je ponosen plemenitaš.

„Nekaj vém, kar mi je pravil Saramita, Monsignore Gasparo de Garbagniate!“ priklonil se je duhovnik plemenitašu. „Ta Saramita je več let živel na Češkem kot lekar tamošnjega kralja, kakor že vsi veste, tega pa morda ne, da je češka ta zemlja daleč tam za planinami, cez petero ali šestero gorá, in koj za njo stanujejo divjaki, velikani in drugi pogani; očitno je tedaj, da so Čehi še sirovi kakor Ogrí.“

„Prosim za odpuščanje, častiti oče!“ segel mu je v besedo oni sivolasi meščan, kterege smo prej imenovali Carentano. „Jaz se kot dete spominjam, da so moj oča vsak teden dali za eno sveto mašo za Čehe, ki so padli v Milanu; tedaj ne morejo biti taki siroveži, kakor pravite.“

„Ah, ah!“ čudil se je oča Mirano, „to je res!“

„Moj ded je tudi tako delal!—Moj tudi!“ oglasilo se je nekoliko pričujočih.

„Vzrok temu, kakor so mi pripovedovali oča, bil je ta-le“, poprijel je Carentano zopet za besedo. „Pri nesrečnej oblegi našega mesta pod kraljem Barbaroso, bili so edini Čehi miloserčni zajetim našim rojakom, in sploh so bili najhrabrejši v vojni okrutnega Barbarose; kajti, da ni njih bilo, naši hi bili Nemce in Madjare premogli. Toda Čehi so prebredli Ado in pobili naše polke; ali ni še našim upadlo serce, in nekolikokrat so dobro pritisnili nemške

polke, ali vselej so jim prišli Čehi nu pomoč, in naši se potem niso mogli ustaviti tej silnej vojski.“

„Aj, bili so tedaj naši pogubitelji!“ zakričali so pričujoči.

„Se ve da, mili moji sosedje“, priterdil je Carentano, „ali vladika in njih kralj so odkupovali od Nemcev in Madjarov zajete naše rojake, in dajali jim svobodo; oni so prosili cara za naše mesto, naj ga ne razruši, kakor je ta okrutnik potem učinil po svetu nemških knezov, in samo Čehom naj se zahvalimo, da je nerazrušenih ostalo nekoliko cerkvá in družih poslopij, kjer se je pozneje zopet vzdignil krasni naš Milan iz strašnega posipa. Zato so sklenili vsi tisti naši prededje, ktere so bili Čehi rešili smerti ali pa odkupili sažnosti, vsak teden dajati za svete maše za njihove rojake, ki so padli v Milanu.“

„Bravo, to je bilo lepo!“ priterdili so vsi.

„Tedaj morda niso taki barbarji“, djal je Mirano, „ali proti nam so vendar le zver.“

„Ah, gotovo, gotovo!“ priterdili so vsi.

„Ali, signore padre“, oglasil se je Gasparo de Garbagniate, „skoraj ste pozabili blage Guillelmine.“

„Koj se k njej povernemo, Monsignor, koj!“ odgovoril je Mirano. „Sedaj veste, kaj so ti Čehi, od kod so bili k nam prišli; tudi vam povém, kje je bila Viljemina rojena, kakor mi je pravil učeni dohtar, Monsignore Andrej Saramita.“

„Glej, tam gré Saramita, in rayno proti nam!“ vskriknili so nekteri, „počakimo, naj nam on pové.“

Bil ti je res že iz Češkega in iz Norimberka znani Saramita, ki je pa sedaj bil ves spremenjen. Možicelj je bil suh in prost tudi one dostojnosti, ktera se mu je nekđaj brala na obrazu; v upadlih očeh se mu je slikala nekaka smešna pobožnost, ki mu je dajala še večo ostudnost, in staro njegovo, prej polno obličje bilo je nabrano v brezšteviline gube. Oblečen je bil v dolgo rudečo halo. Skušen pozorovavec je koj spoznal na njem neko skrivno zvijačo, ker se je po sili hlinil in pobožnega delal. V Norimberku se je zgolj iz gole častilakomnosti odpovedal prejšnjemu življenju, in nekoliko let zbujal pozornost med meščani. Ko je pa Felicija izginila iz Norimberka s svojim rešiteljem Viljemom, in je viharna tedanja doba Nemcem ohladila berzo vnete glave, pozabili so Felicije v vojskinem hrupu tako, da niso več prašali po njej. Matilda je obležala duševnej bolezni, Hedvika pa, o kterej so se med plemtvom raznašale čudne novice, nobenega viteza več ni izvodila na led. Ko sta Otakar in Bedrih uničila Otona, kaznoval je nemški kralj Otonove zaveznike, odvzel jim je vsa imetja, in tudi ošabna gospodična Bruneška se je samo s tem odtegnila beraštyu, da je šla v samostan. — Ko je Saramita videl, da v Norimberku ne doseže svojega cilja, šel je za Bogomilci na Švicarsko; tam je bil

priča Moravčeve smerti, kmalo potem tudi Viljemove. Sedaj se je približal siroti Blaženi, ktera se je odslej imenovala Viljemina, in pregovoril jo je, da sta šla v Milan, v njegovo domovino, kjer je začel pozornost svojih rojakov buditi; kajti ondašnji Italijani so verjeli njegovim lažém. Ko je omenjena družba malo postala, prišel je Saramita.

„Hvala Bogu in njegovemu poslancu!“ pozdravil jih je, oči pobesil in kar naprej hitel.

„Zdravi nam bili!“ odgovoril je duhovnik, „počakite signor Saramita, razjasnite plemenitemu Don Gasparu de Garbogniate Viljemino prikazen.“

Saramita je obstal, in videti je bilo, da je vse njegovo delo dobro preišljena prevara. „Kaj še ni vsem sveta gospodova pravica odperla zapertih serc?!“ zakričal je ves ognjen. „Res je, ko je sin božji hodil po zemlji in učil, niso ga poznali, da-si ravno je čudeže delal, in niso hoteli gledati njegovega obličja, da-si ravno je bilo svetlo kot solnce. Tako se godi onim, ktere Bog pošilja, taka je tudi Viljelmina, in kar o njej vem, to povem. Poslušajte me, če hočete, da resnica premore krivična vaša serca; očividno je, da me je božja volja zvala v daljno deželo, ker nikdar bi ne bil zapustil blaženih italijanskih pokrajin, kjer lekarja večja slava čaka, nega drugod. Jaz sem učen lekar, izšolal sem se na visokih salernskih šolah, in ko me je gospod klical, šel sem za njegovim glasom na dvor češkega kralja. Aj, tu se je zgodilo veliko čudo. Kralju je bila rojena hči, in ko je stopila v krasni svet, zapustila je vse, in šla na tuje. Povsodi je skazovala dobrote, povsodi so jo milovali, kakor sem sam videl; kajti gospodov glas me je vabil za njo, da sem bil priča njene delavnosti. Sedaj je obstala v Milanu, v mojej domovini, in da-si ravno se je skrivala, vendar je vsak kmalo spoznal, da viši duh med nami živi. Govorite sami, kdo je terdovratne ganil na pokoro? Kdo skope k milodarnosti? kdo je prerokoval prihodnje reči? Govori, Carentano, ali nisi bil priča, ko so Oldegardovih bratov žene dosegle svoje želje, — govorite vsi, ste li videli kak madež na njej celih teh dvajset let, kar prebiva med nami? Duh božji hodi med nami, da poterdi Kristusovo cerkev. Blagor svetu, blagor nam, da smo doživeli tacih dni!“ To izgovorivši, opazoval je pozorno obraze svojih slušateljev, kteri so stermeli nad njegovim govorom, pa mu le na pol verjeli.

„Da je nenavadna žena“, oglasil se je nekdo izmed poslušavcev, „tega sem prepričan; kajti vselej, kedar me tarejo skerbi in nadloge, in potem ž njo govorim, vselej se potolažen vračam domú. Kar pa vi pravite, to ne more biti resnično.“

„Dobro, Cotto!“ priterdil mu je nekdo drugi. „Jaz tudi ne verjamem vsega.“

„Zaslepljeni!“ serdil se je Saramita, „Vidite, pa ne gledate, slišite, pa ne poslušate; bliska in groma je treba, da se prebudite, malovredni ljudje. Še enkrat pravim: Zaslepljeni ste!“ Ko je to izgovoril, šel je slepar naprej.

XIII.

Bilo je 24. avgusta l. 1281, ko je v samostanu Chiaravella veliki zvon vabil verno ljudstvo v cerkev. Da-si ravno se je vse polno ljudi terlo okoli majhne hiše pred samostanom, vendar je vladala povsod največa tihota, ker vsak se je bal nemir delati na svetem kraju; vse to se je vjemalo s cerkveno slavnostjo, h kateri je veliki zvon vabil verno ljudstvo, da počasti Boga v njegovem hramu.

Zbranej množici se je brala na obrazih bridka žalost, kakor bi bila vso občino zadela silna nesreča. Kdo bi mislil, da imajo tako sočutje za češko Bogomilko Blaženo, Felicijo ali Viljelmino! Raznesla se je novica, da leži ta pobožna gospa na smertnej postelji. V njenej sobi, kamor si nihče ni upal iz vedoželjnosti pogledati, stalo je nekoliko pobožnih žen, ktere so pazno poslušale Viljelmino, ko jim je dajala poslednje nauke.

„Tako je, drage prijateljice!“ govorila je Viljelmina sedé na velikem stolu, a njene besede bile so tako zanimive in ljubeznjive, kakor bi bili duhovi govorili. „Vse je senca in prah, kar je na svetu; lesk, slava, bogastvo, in vse, kar je, mine. Vsi, kar sem jih poznala v lesku in v bogastvu, ki so se sponašali s kronami, prah so in pepel; samo dobra in zla njihova dela bodo ostala ljudstvu v spominu, duh pa se bode vzdignil čez vse pozemeljske pene k viru svetlosti, od koder je, — k Bogu. Živo verujte, in vaša pot k očetu bode kratka. To so vam poslednje moje besede, ker vem, da bode kmalo rešivni angelj poterkal na vrata mojega življenja, da se preselim v boljše kraje, pred božje obličje. Bodite tedaj živoverne, da se vam odpró vrata v nebeški raj!“

In sedaj, kakor bi bile zašumele peruti angelja večnosti, povzdignila je svoje oči in šepetala: „Bog je trojedin, jaz pa sem slabo orodje grehovo, Kristus je umerl za nas, in jaz grem pred njegovo obličje!“ Ko je izgovorila, sklonila je glavo in ljubo se smehljaje izdihnila svojo dušo.

Poslovenil F. J.

Na savskem bregu.

(Zložil Andrejčikov Jože.)

Vse miruje,
Slavec le še v germu čuje,
Zdaj veselo poje zdaj tuguje.
Serce moje pa je bolno,
Tuge polno.

Luna bleda
Krasno milo na-me gleda,
Krog nje lesketa se zvezdic čeda.
Duh moj tava pa v temoti
Po samoti.

Bistra Sava
Teče mirno spod Triglava,
Val se ljubko z valčikom igrava;
Pa za serce nima leka
Bistra reka.

Le cveteča
Mile domovine sreča
Sercu moj'mu bo radost največa;
Za-njo zmiraj čem živeti,
Za-njo umreti.

O zvezdah.

(Narodna drobtina; zapisal J. P.)

Odvečerjali smo v oblicah krompir in dobro mlečno kašo, ki je na Slovenskem sploh navadna, kakor pri Lahih polenta, in položil sem veliko, leseno žlico ribniškega izdelka po mizi, potem vzamejo oče svoj majhen vivček, jaz pa dolgocevno pipo in hajdi na vert pod jablano hladit se. Reči moram, da sem vedno veliko rajši zahajal med stare kmečke očake in čverste fante, nego med one šaljive možice, ki nosijo nekako obleko, ki ni suknja ne pruštof, in jej Slovenci še pravega imena ne vemo. Pečal sem se rajši s prostim ljudstvom, ker so mi narodni običaji in jezik bili bolj ljubi, nego tista mešanica, ki jo govoré po mestih, in ker so me pripovedke starih mož in žen vedno zelo zanimale. — Z očetom prižgeva pipi in jameva na debelo spuščati dim med gosto drevje.

„Glej Jože“, rekó mati na vežinem pragu sedé, „sedaj je voz ravno nad črešnjo, proti jutru pa se bođe zabernil in zapazil ga bođeš nad kozolcem.“ Sedaj so nekoliko ponehali in zerli v jasno nebo, potem pa so zopet jeli razkazovati: „Vidiš tam-le je pa sv. Katarine kolo, tu gori sv. Jožefa sveder, sv. Roka palica, šmarni križ in sv. britka martra“, in tako so mi jeli naštevati še Bog vedi koliko drugih. Jaz pa sem gledal debelo na nebo in vendar nisem vedel, kje je sv. Jožefa sveder ali pa sv. Roka palica, kajti takšnih imen nismo slišali po šolah. Ko bi mi bili mati pokazali Jupiterja, Venero ali Polarstern, te bi jim bil jaz še bolj razjasnil

in jim marsikaj povedal o njih, a mati teh imen niso poznali, še izgovoriti ne bi jih bili mogli.

„Dokler človek vidi po noči šmarni križ in sv. britko martro, dotlej se mu ni bati nevarnosti, a kdor jih zgreši, treba mu je iskati varnega kraja. — Šel je nekdam mesar po noči skozi velik gozd. Doma je večkrat čul, da je treba na te zvezde dobro paziti in res je to storil. Dolgo jih je videl nad seboj, sred gozda prišed pa jih nakrat zgreši. „Bog in sv. križ božji“, reče sam pri sebi, „doma so mi rekli, kedar teh zvezd ne bom videl, treba se je ogniti s pota“, in res stopi za debel hrast. Kmalo po tem pride cela tropa roparjev, ki so se pogovarjali: „le urno stopajmo, kmalo ga dojdemo, saj ne more daleč biti.“ Mesar pa je stal za hrastom do dne, potem pa je nadaljeval svoj pot.“

„Kaj? tako moč imajo te zvezde!“ rečem jim z začudenjem, ker se mi je ta reč zdela neverjetna. „Saj nam v šoli nikdar niso kaj omenili o teh zvezdah!“

„Se vé da jo imajo, saj se štejejo med srečnice, nekaj pa je tudi nesrečnic in te so večidel repate, Kdor je pod srečno zvezdo rojen, ta je srečen skozi vse življenje; kdor pa je rojen pod nesrečno, ta ostane nesrečen vse žive dni.“

Sedaj pa se poravnajo oče po koncu, sterkajo pipo, ker jim je bil že tobak do čistega pogorel, in me po stari slovenski navadi družega poprosijo, ker ga jim je bilo že zmanjkalo. Ko natlačijo pipico, pa začno:

„Veš Mica, to je pa resnica, kar si ti pravila o zvezdah. Le čakaj, pa bom še jaz nekaj povedal. — Služil sem pri Korošču. Neko noč se zberemo, jaz, ta-le Šprimčev Matija, Bog mu daj nebesa, ki je letos umerl, ranjki Pavle in pa Matevžek, ter sklenemo iti v vas na Moravško. Meni so ranjca mati, Bog jim daj dobro, tudi pravili o teh zvezdah, in jaz — ne bodi poreden — sklenem to reč opazovati. Šli smo ravno proti Soteski, ko mi izginijo te zvezde izpred oči. „Da bi te hudir“, mislim si, „bodem videl, kaj bo sedaj“, in kaj je bilo? Tepeni smo bili tako prebito, da so kar cunje od nas letele. Takrat sem bil še le spoznal, da je resnica, kar pripovedujejo o šmarnem križu in britki martri.“

Sedaj se je prikazal mesec iz-za goré. Oče gredó v sobo, vzamejo patanošter in molijo roženkranc, potem pa odidemo spat.

Dolgo sem še premišljeval v postelji to imenitno znajdbo, kaj mislite, to ni bila majhna reč. Keppler in Kopernik, tako imenitna astronoma, ki sta se na vsako moč trudila in vbijala z zvezdoznanstvom, vse nebo premerila in pregledala s svojimi daljnogledi. ta nista še sence od vsega tega iznašla, kar sem jaz s prostimi očmi. Natihoma sem se smejal pod odejo in mislil: „s to umetnostjo gotovo marsikoga vženem v kozji rog.“ Koj drugo jutro tečem v sobo, in zapišem na tanko vse materine besede, da bi to ime-

nitno iznajdbo tudi drugim naznanil, posebno tistim, ki radi po noči okrog sleparijo, da bi skerbno gledali na zvezde in se varovali — polen.

Ipava in Ipabog.

(Mythologična drobtina; spisal Davorin Terstenjak.)

Beseda Ipava je po mojem mnenju sorodna besedi: *Alpis*—*ἄλπης*. *Alpis* je keltska beseda, kar že Servij (in Virg. Aen. X, 13. Georg III. 174.) poterjuje, ki piše: „Sane omnes altitudines montium licet a Gallis alpes vocantur. Alpes Gallorum lingua alti montes vocantur.“ Iz Servija je nabiral Isidor, zato piše: ἡ δὲ ἄλπις μέγιστον ὄρος.

V novokeltskih jezicih pomenja: alp, a craggy rock, or precipice, crassus acervus; v novonemških pa: Hochgebirgsweide (Schmeller, I. 47.)

Ako besed alp spremenimo v sanskrito obliko, pa dobimo: rp. Sansk. vokalski rp, pa se zna glasiti kot: rap, kot lap ali alp.

Že učeni jezikoslovec Diefenbach (Orig. europ. 225.) je dobro spoznal, da je: *Ῥιπαία* stareja k Helenom brez dvombe po Skythih prinesena oblika besede: Alp; in da je *Ripaia* skythskoiranska oblika, in to znači, kar *Alpes*. Korenika rp pa pomenja: scindere, lacerare; in iz ž nje je latinsk. rumpo in rupes; torej ripaia — alpis prvotno pomenja: mons scissus ruptus, das zerhackte, zerspaltene, zerrissene Gebirge, analogično slovenski besedi: kar, ker, kor, kranjsk. čer, rupes, iz korenike kr, findere, scindere, serbsk. kerniti, diffindere *), sansk. čar, lacerare.

Ali kako dobivamo iz rp, lp = *рп, лп*, obliko: ip? Celo naravno. Slovanščina rada vokalizuje glasnika r in l, na primer: sansk. arbhū, thöricht, slov. aboten, primeri slov. okoli Luč: kerš in koš, dalje rusko: lošak in išak, Maulesel, slov. drave, dreve in dave, sansk. rši, prakrit. iši; tako tudi iz *рп, лп*,

*) Tudi beseda: planina, mons, ima za koreniko: pr, scindere, diffindere; torej planina izvorno tudi to pomenja, kar *Alpis*. Iz pr je postalo: pras, zackiger Fels, Berg, horvatsk. plas, arvum, das zerhackte, gefurchte Feld, primeri v starih listinah: arsc in monte pras, sedaj ponemčeno: Montpreis, slov. Planina dalje: Prasberg, novoslov. Mozirje = Mogirje mogilat kraj.

— ip, in iz: **рѣпа, лѣпа** — ipa, iz **рѣпава — лѣпава** — ipava; saj še celo v Ipravi slišiš izgovarjati: **лѣпава — Lprava**; kakor: **лѣблана — Lblana** in Iblana. **лѣп** pa se stopnjuje v lup; — zato cerkvenoslav. **лупити**, novoslav. lupati, razlupati, zerbrecchen itd.

Lprava — Iprava torej po kraju, v katerem je ležeča: Alpenland, ali po vodi, ktera iz lp, ip izvira, in se vjema v koreniki in pomenu z rekami: Iput, na Ruskem, Ipol, na gorenjem Ogerskem, Ipuša, v dolnji Avstriji, ponemčena v: Ypps.

Okoli Ipuše so še do desetega stoletja po Kristu Slovenci živeli, kakor stare listine pričujejo: in Sclavinia (to je Slovenija) juxta Ipusa „flumen“ (glej Šafařík Alterth. II, 314.) Na Štirskem imamo rodbinska imena: Ipan in Ipšek v ponikvanski fari.

Med retranskimi božanstvi je tudi eno, katero ima napis: Iprabog. Moško jedernato obličje je bradato, glava je pokrita s šišakom, na katerem je še en rog viditi, družega je bil ogenj poškoval. Na zadnji strani podobščine je obražen skokoma begajoč jelen, ktereга pes napada, na krilu oblačila pa vidiš zopet vepra, za katerim pes hiti, in pa — lovca s kopjem v roci. Zavoljo teh atributov so vsi dosedanji mythologi v Iprabogu spoznali boga gonjbe in lova, in ime torej drugega ne pomenja kot: alpium Deus. Ker pa so planine bile posvečene in sedeži božanstvom bliska in solnea, in te božanstvi se v indoevropskih mythologijah častite kot bogova lova in gonjbe, bilo je Iprabog priime ali Radogost-Svetovitovo — ali Perunovo; — tudi so boga gonjbe in lova iz tega vzroka utegnili imenovati Iprabog — alpium Deum, ker v ipah je stanovališče jelenov in veprov in drugih divjačin, ktere so stari Slovani gonili in lovili.

Če vé kdo ta imena bolje razložiti, naj to stori; jaz sem mislil enkrat na sansk. koreniko ip, adipisci; ali izgovarjanje: **лѣпава — Lprava** — in Iprava me je nagnilo potegniti se za koreniko: Ip; ker le iz te je mogoča oblika: ip, in le v koreniki: lp najdejo imena rek: Iput, Ipol, Ipuša*) razumno tolmačenje.

Na **лѣпъ** aptus, aequus, congruens, decorus, decens, pulcher, formosus, se ne da misliti, tudi so zoper izpeljavo Iprava iz: **лѣп** glasniške postave, Léп bi jaz stavil k lat. limpidus, in geršk. λαμπρος. Tudi iz lipa, tilia, ne moremo **лѣпава — Lprava — Iprava** **) izpeljevati.

*) V serbskih narodnih pesmah se imenuje junak: Iporak, dokaz, da je tudi serbščina poznala deblo: ip.

**) Je li se pri Herodotovi reki Alpis ne bi smela misliti na Lpravo—Ipravo?

Pa kako se razjasnuje nemško poznamovanje Wippach iz — v ipah — in alpibus? ali pa je v predpostavljen glasnik kakor v besedah: voče, vokno, cerkvenoslov. vajce za: oče, okno, ajce? Vendar v slovenščini mi takošen predlog glasnika v pred i ni znan.

Tako smemo terdit, ker se dan današnji izgovarjanje: Vipava ne sliši, kolikor je meni znano, da so enkrat govorili: v ipah, in alpibus, in da se iz tega mestnika je rodilo nemško poznamovanje: Wippach; primeri: Leutschach, Görjach, Lausach iz: v Lučah, Gorjah, Lužah.

Gotovo je: ip slovanska korenika, kar poterjujejo polabsko-slov. Ipabog, slov. imena: Ipuša, Ipšek, *) Ipan, slovašk. Ipol in rusk. Iput.

Odlomek iz Pellikove tragedije: Tomaž Mor.

Nesrečni laški pesnik, Silvio Pellico (rojen l. 1789, umrl l. 1854) slovi sosebno po svojem delu „Le mie prigioni“, in po tragedijah „Frančeska da Rimini“ in „Tomaž Mor“. Poslednje delo, po katerem se nam razodeva visoki duh in nepremakljivi značaj Morov v najsvitlejši luči, prinese tudi „Cvetje“ v gladkem slovenskem prevodu. O osebah, ki nam stopajo v tej žalostni igri pred oči, piše Pelliko tako-le: „Načertal sem Morov i Enrikov značaj tako, kakor ju nam predstavlja povestnica. Popisovaje značaj Ane Bolene, držal sem se misli onih, ki niso tako ostro sodili te v mnogem oziru krive in nesrečne žene. Mor je bil o času smerti v drugo poročen s pošteno, toda po duhu vsakdanjo gospó. Tolažila ga je Marjeta, najstarša njegova hči, jako krepostna deva, ki je v svojej dobi slovela kot učena pisateljica. — Kromvel (znano je sploh, da je bil ta popolnoma družega rodú od onega, iz kterega je pozneje izšel Olivier Kromvel) bil je pomagač Ani in slep svetnik Enrikov. Ta kralj, potem ko je umoril Ano, dal je umoriti tudi njega. Alfred je izmišljena oseba in predstavlja one nebrojne

*) Rodbina Ipšek se po domače velj Male. Mal sansk. mala albansk. mal, malen pa je še Adelung našel pri lunanskih (luneburških) Slovanih v pomenu: breg, gora, mons, zato imena slovenskih bregov: Malec, Malič (mauc) in prebivavcev na keratih malih: Kermaunar = Kermalnar, Felsenberger. Male bi torej bil sinonim imenu Ipšek. Primeri še v bližini Lpave — Ipave — Planino pri Rimljanih: in Alpe, Pis,

nesrečnike, ki bi radi delali to, kar veleva krepost, ko ne bi jih stalo žrtev in manjkalo jim pogumnosti. Deva kentska je znana iz povestnice: ime jej je bilo Lizbeta Barton. Morov prijatelj, ki je bil pred njim obsojen, je Fisher, vladika rošesterski. Krivo pričevanje Riharda Riha proti Moru je vzeto iz povestnice; zgodovinski je tudi čudoviti Morov odgovor njegovim krivičnim sodnikom, ki so ga obsodili: „Kakor je sv. Pavl bil deležen umora sv. Štefana i sta oba v nebesih, isto tako je mogoče, da se tudi nas, vas, mojih sodnikov i mene enako usmili milostivi Gospod!“

Iz te sloveče tragedije naj stoji tu nekaj odlomkov iz poslednjega Morovega pogovora z Enrikom pred njegovo obsodbo in smertjo (III. dj. V. nastop).

Mor.

Gospod!

Enrik.

Že davno pričakujem, Mor,
Da zagovarjat prideš se skesán.

Mor.

Skesán poprej že zagovarjat se
Bi k vam, gospod, bil došel, če zavolj
Pregreška kacega bi vest me pekla!

Enrik.

Premeni vendar že besede svoje:
Poslušaj me in zopet se spominjaj,
Kako tvoj uk izverstni blagovoljno
Priznaval sem in kako sem visoko
Poslavlil in počastil te nad vsemi!
In spomni se ljubezni, ktero tebi
Od nekdan sem gojil! In dni se spomni,
Ko sva napake cerkve angličanske
Obžalovala skupaj, ko sva dolgo
Premišljevala, kako bi se dala
Ta cerkev zboljšati. — Z gorečim srcem
Pričel sem jaz to prenarodbo blažno —
A ti — ti nisi hotel mi pomoči!

Mor.

Gospod, prav rad bi bil podpiral vas
Pri tolikem početji, ko lotili
Ne bi se bili ga lokavi, zviti
In pobesneli prenapetneži,
Ter ga dotirali do tje, da rop
Rodilo je, moritve in razkol.

Resnično, neškodljivo želel sem
 Poprave, nikdar pa ne proti veri
 Katóliškej -- navade zle sem mislil
 Poboljšati, zatreti gadne vraže,
 A ne z umori, ne z nasiljem krutim,
 S podukom le v modrosti, v božjem strahu :
 Za tako prenarredo, pa nikakor
 Za drugo nisem vnet in ne navdušen!

Enrik.

Človeku bistre glave, kakor ti si,
 Ki mnogo je na svetu že poskusil,
 Pristojno ni, da vedno vse le graja.
 Ob času silovitih prekucij,
 Ki vsakikrat pretresajo državo,
 Ko treba v njej je kaj popraviti,
 Ni moč ogibati se vsake zgube;
 Pripusti, naj se ljudstvo zdaj jim čudi,
 In se jih straši — ti pa glej v bodočnost.
 Po burnem vladanji Enrikovem
 Nastopi srečen blažen mir in vlade
 Nam bode take treba! Zdaj ko je
 Britanija otrsela rimski jarem,
 Napnè iznova svoje vse moči,
 Oblast in silo svojo ponovi,
 Veselo svoj razvije krepki um
 V omiki, znanostih in umetnijah,
 In luč izgledna narodom bo drugim.
 Na veke bo Britanija slovela,
 Da silna je v oblasti in na duhu:
 Ta plemenit namen pri tem sem imel!

Mor.

Le plemenit namen si mogel zbrati
 Je Enrik — zmotil pa se je v načinu!
 Obilo je na blažnem tem otoku
 Moči duševnih, svobode in sile,
 Da vkljub zločinskej žalostnej neslogi
 In zakonom krivičnim in morijam
 Povzdigne v kratkem, tako upam, kviško
 Ponosno glavo! — Ali ah, med to
 Uspešno srečo mešali se bodo
 Sedanjosti obični grenki plodi:
 Razcep bo rasel in z razcepom čert
 Med državljani in obrekovanje;
 Neskončne razpertije vsled različnih
 Obredov verskih in razlika vedna

Tud v' najsvetejših pravih in razpad
 Omike in na zadnje — kdo bi dvomil? —
 Iz sémena enacega — propast! —

Enrik.

Plašljiv ne sme deržavnik nikdar biti
 In plaho bati se in maloserčno! i. t. d.

Besednik.

Poziv zastran A. Slomšekovega spominka. Znano je Slovencem, da se je vstanovil v Mariboru odbor, ki mu bode skerb, da se postavi v delih neumerjočemu knezoškofu A. M. Slomšku vreden spomenik. Vabilo, s katerim se obrača do vseh Slovencev, da mu pritekó v ta namen z obilnimi darovi na pomoč, glasi se od besede do besede:

„Nazoči poziv terka na vaše rodoljubno serce in vas budi k slavnemu činu sjajnega domoljubja. Komaj so knez in vladika Anton Martin Slomšek v Gospodu zaspali, so enoglasno vsi slovenski časniki željo in tirjatvo izrekli, da je dolžnost slovenskega naroda, možu tako plemenitega značaja, rodoljubu tolikih zaslug in škofu tako visokih čednost dostojen spominek postaviti. Duhovski spominek so jim postavile slovenske čitavnice v navdušenih besedah in posamni rodoljubi v knjigah, pesmih in slikah; ali javen spominek se še dan današnji pogreša, kateri bi nam vtelesil Slomškov čednost in zasluge.

Vsi izobraženi narodi nekdanji kakor sedanji so postavili javne in dragocene spominke možém, kateri so bili naroda svojega dika in ponos; za njimi ne sme nikakor zaostati slovenska omika. Slomšek so bili juternja zvezda na obnebj slovenskem, ko je še nočna tema, pokrivala spijočo našo narodnost; kakor juternja zarja so razsvetljevali slovensko mladost, da bi se zbudila in spoznala dolžnost do roda svojega; kakor solnce poldnevno so ogrevali naša serca za pobožno rodoljubje in zorili s svojo gorkoto mnogoverstne sadove narodne prosvete; in njih smert — ali ni bila večerni zvezdi podobna, ki je na kviško dvigala upanje naše in nas navdušila na njih grobu k prisegi stanovitnosti v delovanji za blagor naroda?

Vse svoje dušne in telesne moči so tebi posvetili, mili narod slovenski! Tebi so bile posvečene vse njih misli, tebi vsak udarec njih očetovskega serca. Tebi je služilo njih peró nebeško; tebi je govorila njih beseda apostolska. Tebi so žertvovali trudapolne dneve in noči, tebi vse svoje premoženje, tebi svoj mir in svoje dobro ime. Iz ljubezni do tebe so molcé do dna izpili najbritkejši

kelih obrekovanja in krivega dolženja. Kakor skala nepremakljivi so stali tvojim sovražnikom v bran in mirno sprejemali britke udarce, tebi namenjene. Neutrjena delavnost za tvoj blagor jim je izkopala grob prerani; ali zadovoljni so stopili vanj, ker svesti so si bili, da so tebe ljubili čisto in stanovitno do konca.

Narod slovenski! ktera žertva ti bo prevelika, da vredno proslavljaš dobrotnika tolikega, da javno in sjajno pokažeš svojo hvaležnost in razsvetljeno omiko?

Odbor v ta namen sestavljen iz poročnikov visoke časti vrednega konzistorija labodske škofije in mariborske čitavnice, ktere ud so bili, ktere zборе so tolikokrat s svojo pričujočnostjo in besedo razveselili, vabi s tim vse Slovence, naj pripomorejo, da se postavi vladiku Slomšekju javen in krasen spominek v Mariborskem mestu, kamor so v blagor Slovencev sedež lavantinskega škofijstva prenesli in kjer njih koščice počivajo. Zatorej prosi odbor za milodare po vseh krajih, kodarkoli se govori slovenski jezik in se ljubi in spoštuje spomin Slomšekov, ter k žertveniku domoljubja vse Slovence kliče.

Slovensci! v gostih verstah obstopite tedaj žertvenik hvaležnega domoljubja. Pokladaj vsak, kolikor zamore in kakor ga rodoljubno serce nagiba. Veča ko bo vaša radodarnost, sjajniši bo spominek Slomšekov.

Pristopite najpoprej vi duhovniki; vam so spisali „hrano evangeljsko in apostoljsko“; — nasledujte učitelji; vam je „Blaze in Nežica“ potokaz pravega slovenskega šolstva; — ne zaostajajte očetje in matere slovenske, ki krušnico Slomšekovih „drobtinic“ zauživajte; — pridruži se mladost slovenska, ki ti Slomšek „pot deviškega življenja“ kažejo; — pa tudi vi otroci pritecite, ki vas Slomšekov „angel molitve“ vodi. Pristopimo brez razločka vsi in pokažimo svetu, da Slomšekove misli so naše misli, njegove načela naša načela; da njegov značaj in njegov duh ostane Slovencem potokazna zvezda za vse čase. Pokažimo svetu, da smo vredni in sposobni, da kakor narod živimo, kakor narod se čutimo in kakor narod v kolo ravnopravnih narodov stopimo.

Živila na veke slava in spomin Slomšekov!“

Slovensci! ta prevažna stvar se dá le z zedinjenimi močmi srečno in slavno dognati; naj položi torej vsak Slovenec svoj dar na ta žertvenik ljubezni in domoljubja! Podpisano vredništvo bode z veseljem prejemale darove in je konec vsacega mesca odrajtovalo odborovemu denarničarju dru. M. Prelog-u v Mariboru. Korošci! ne zaostanimo za drugimi Slovenci; saj veste, da nas je Slomšekov duh na novo prerodil.

Vabilo na naročbo „Slovenskega Glasnika“.

Čez mesec dni bode minulo osem let, od kar se je prikazal „slovenski Glasnik“ pervikrat med Slovenci, da bi obdeloval dotlej skoraj popolnoma zapuščeno polje lepoznavsko. S pripomočjo verlih rodoljubov, ki so mu bili že iz perva zvesti podporniki, nastopi z novim letom svoj deveti tečaj z veselo svestjô, da ustreže, po obsegu pomnožen in nekoliko preobražen, v prihodnje svojim naročnikom vedno s prav mnogoverstnim zabavnim in podučnim berilom. Osnova mu bode zanaprej ta-le:

Glavni list bode razpadal v tri predele: prvi je odločen zabavni lepoznavski slovesnosti v vezani in nevezani besedi: pesmam, novelam, humoreskam in drugim pripovedkam; drugi podučnemu lepoznavstvu: natoroznanskim, potopisnim, krasoslovnim in drugim raznoverstnim podučnim sestavkom; tretji pa raznim izdelkom narodske poezije in slovanskemu berilu, v katerem se bodo razglašale kratke čertice iz drugih slovanskih narečij s potrebno razlago vred — za vadbo naši mladini. „Književni obzor“ bode kritično pretresal ali vsaj na kratko naznanjal vse imenitnije prikazni na polji slovanske književnosti in umetnosti, v „Besedniku“ se bodo pa verstili razni dopisi o literarnih, družabnih in drugih nepolitičnih zadevah slovanskega naroda z drugimi važnejimi novicami in naznanili; včasih bode povedal tudi kako smešno ali zastavil kako uganjko za mlade zobé. Kar se tiče pisave posameznih sestavkov, deržal se bode „Glasnik“ sploh dosedanjega pisanja, ki je najbolj navadno med Slovenci; kar se pa tiče polglasnega e pred rom, opuščal se bode v korenikah po želji večine slov. pisateljev v prihodnje tudi v Glasniku.

Obračamo se o tej priložnosti do vseh slovenskih pisateljev s serčnim vabilom, da bi v novem letu prav marljivo podpirali naš lepoznavski list z izdelki svojega peresa, da se bode tudi slovensko lepoznavstvo, ki je tolike važnosti v življenji vsacega naroda, od leta do leta lepše razvijalo in narod blažilo. Sestavki za glavni list naj se nam pošiljajo vsaj do 15., druga drobnjava pa vsaj do 20. dneva vsacega meseca.

Od nekaj strani se nam je razodela želja, da bi Glasnik v enaki obširnosti — če tudi po višji ceni — vsaj dvakrat v mesecu na svitlo izhajal. Da bi se moglo to pri obilnih stroških, ki je prizadeva izdava lepoznavskega lista, v današnjih okolnostih brez očitne škode za izdatelja zgoditi, trebalo bi mu dosedanjo ceno skoraj za dva goldinarja na leto povikšati; to bi pa v naših pičlih časih ne bilo samo naši rodoljubni mladeži preveliko breme,

ampak tudi drugim domorodcem, ki podpirajo vse narodne naprave z enako darežljivostjo. — Tej želji mislimo vendar po drugem poti ustreči; upamo, da najdemo med Slovenci dovoljne podpore. „Slovenski Glasnik“ bode veljal kakor doslej s poštnino vred samo tri goldinarje a. v. *); izhajal bode pa, da se oglasi le 500 naročnikov kakor letos, vselej na poltretji poli; ako se pa razmnoži dosedanje število le za 100 plačujočih naročnikov, prihajal bode vsak mesec na treh celih ali dvakrat v mesecu na poldrugi poli na svitlo, kakor bode to čast. podpornikom bolj po godu. Da pa zvê vsak naročnik, koliko ima Glasnik podpore, zato se bode razglašal po njem imenik vseh čast. podpornikov (najpoprej celoletnih, potem polletnih) v tem redu, v katerem se za-nj oglašê. Naročilne denarje prosimo v poštnine prostih listih pod naslovom „Vredništvo slov. Glasnika v Celovcu“; ali pa naj se pridevajo naročniki za „Slov. Prijatelja“ ali „Slovenca“, ki je nam bode radovoljno odrajtovalo.

Slovenci! bodite slovenskemu Glasniku tudi v prihodnje zvesti podporniki; le z vašo pripomočjó se more z novim letom razmnožiti in razvoj našega lepoznavskega slovstva še z večim pridom pospeševati. Pritecite mu torej na pomoč iz vseh strani široke Slovenije!

V Celovcu 1. decembra 1865.

Vredništvo slov. Glasnika.

Vabilo na naročbo „Cvetja“.

Zbirka izvirnih del slovenskih in slovenskih prevodov: „**Cvetje iz domačih in tujih logov**“ prične z 28. zvezkom (ki izide 10. t. m.) svojo peto šestko in bode najpred obsegalo: a) S. Pellikovo tragedijo „Tomaž Mor“ v petih djanjih (6 pol); b) starorusko „Slovo o polku Igorjevem“, poslovenil prof M. Pleteršnik (1½ pol); c) izvirno pripovedko iz narodnega življenja „Deseti brat“, spisal J. Jurčič (7—8 pol); d) J. Krasinskega sloveče pripovedno-dramatično delo „Iridion“, iz poljščine poslovenil Podgoričan (13—15 pol); e) Gogolov roman „Taras Bulba“ (9—10 pol) i. t. d.

Izhajalo bode, kakor doslej, vsacih 6—8 tednov v posameznih zvezkih, pet pol debelih; naročilna cena vsacemu zvezku (brez poštnine) je 25 nkr. in se bode plačevala o prejemi vsake knjižice; kdor hoče pa vseh 6 vezkov V. šestke (zv. 28.—33.), poštnine

*) Za dijake srednjih šol ostane znižana cena kakor doslej: za vsacih 10 iztisov 12 gld. za pol leta.

prostih, na ravnost po pošti prejemati, ta naj pošlje v ta namen 1 gld. 80 nkr. Nabiravcem naročnikov se daje vsak 11. iztis po verhu.

Vabijo se na obilno naročbo vsi čast. rodoljubi, ki jim je v resnici mar za povzdigo naše lepoznanke književnosti; seosebno pa naj blagovolijo na to lepoznanško zbirko naročnike nabirati sl. slovenske čitavnice, č. gg. učitelji in pa domorodna dijaška mladina srednjih in viših šol sama med seboj, da se naše lepoznanstvo po tem poti še z mnogotero veljavno knjigo obogati. Naj nam torej dojde dovoljna podpora!

Pri tej priložnosti dajemo na znanje, da je mogoče razun „Spominov“ vsa doslej po „Cvetji“ na svitlo dana dela po znižani ceni za 5 gld. dobiti, če se kdo z naročilom naravnost v Celovec oberne; sicer pa so po samesi na prodaj pri vredništvu slovenskega Glasnika in po bukvarnicah:

I. versta (zv. 1—9): a) Šiljerjev „**Viljem Tell**“, poslovenil Fr. Cegnar po 80 nkr. b) Platonov „**Kriton in Apologija**“, poslovenil J. Božič, 30 nkr. c) „**Babica**“ od B. Nemcove, poslovenil Fr. Cegnar, po 1 gld. in d) Ksenofontovi „**Spomini na Sokrata**“, posl. L. Hrovat, po 54 nkr. Cela I. versta velja 2 gld. 24 nkr. (brez Ksenof. „Spominov“ pa 1 gld. 80 nkr.)

II. Šestka (zv. 10—15): a) G. Krekov „**Na sv. večer**“, v 3 spevih po 24 nkr. b) Virgiljevo „**Poljedelstvo**“, posl. J. Šubic, po 40 nkr. c) Sofoklov „**Ajant**“, posl. M. Valjavec, po 36 nkr. d) „**Kitica Andersenovih pravljic**“, posl. Fr. Erjavce, po 30 nkr. e) „**Veronika deseniška**“ v 15 spevih od J. Frankolskega po 36 nkr. in f) A. Umekov „**Ciril in Metod**“ po 24 nkr. Cela II. šestka velja 1 gld. 50 nkr.

III. Šestka (zv. 16—21): a) Povest „**Alvaredova družina**“ posl. J. Parapat po 50 nkr. b) Bilčevi „**Pervenci**“ po 50 nkr. c) Lermontov „**Ismael-bej**“, posl. Vesnin, po 30 kr. in d) Chocholovškova pripovedka „**Agapija**“, posl. L. Podgoriški, po 30 nkr. Cela III. šestka po 1 gld. 50 nkr.

IV. Šestka (zv. 22—27) a) **Pesmi**, zložil A. Umek, (174 str.) po 70 nkr. in b) **Kirdžali**, podonavska povest, spisal M. Čajkovski, poslovenil Podgoričan, (318 str.) po 1 gld. 20 kr. Cela IV. šestka velja 1 gld. 50 nkr.

Dalje se utegnejo dobiti: a) Šiljerjeva „**Marija Stuart**“, posl. Cegnar, po 80 nkr.; b) Janežičev „**Cvet slov. poezije**“ po 50 nkr.; c) Fr. Erjavčevo „**Živalstvo**“ po 75 nkr. in d) J. Tušekovo „**Rastlinstvo**“ po 65 nkr.

V Celovcu 1. decembra 1864.

Vredništvo slov. Glasnika.

Listnica.

Č. g. J. K. y G. Pošljatev smo prejeli; vse se porabi po Vaši želji. — G. A. B. v N. Poslane reči pridejo kmalo na versto. — Komur manjka kak list letošnjega Glasnika, naj se kmalo oglasi, zdaj mu moremo še z vsemi listi postreči. Letošnjega in lanskega tečaja „slov. Glasnika“ je še nekaj iztisov na prodaj.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.